



KLIPPNING OCH ULLSKÖRD

Genom att producera en så bra ull som möjligt blir ullen en produkt som är attraktiv för industrin. Varje ras har sin specifika ull och valet av ras samt avel bestämmer vilken slags ull man får, och även dess kvalitet. Djurens kondition och hälsa påverkar ullens egenskaper. Kardborrar, timotej, samt klövklipp och andra främmande föremål, är förödande för ullen och svåra att sortera bort, vilket sätter ner värdet på ullen avsevärt.

KLIPPNING

Rätt tidpunkt för klippningen är viktig. Hös-tullen är oftast den värdefullaste eftersom fåren har gått ute på bete och inte fått på sig foderrester eller stallströ som har fastnat i ul-len. Även vårullen kan betala sig bra, förutsatt att man har hållit god foder- och stallhygien.

Ullens värde kan öka mycket med längden på fibern. Olika spinnerier har olika krav på just längden för att det ska fungera att processa fibern i maskinerna. Rådgör med ditt lokala spinneri före klippningen. Handspinnare däremot föredrar ofta lång ull och kan vara villiga att betala bra för "rätt" ull. Även här kan det vara bra att rådgöra med köparen av ullen före klippning.

Vid **vårklippning** är det viktigt att tänka på att inte klippa för nära lamningen, vare sig före eller efter. Planera gärna så att klippningen inte utförs närmare än fyra veckor före lamning. Tackans roll som lammproducent går **alltid** före ullen. Klippning direkt efter lamning bör undvikas eftersom påfrestningarna påverkar både ullen och laktationen. Vid vårklippning är det också viktigt att lammande tackor fått i sig tillräckligt med foder och är i gott hull. Tackans kondition är alltså avgörande för både lammens tillväxt och ullens kvalitet.

Vid **höstklippning** är det mycket viktigt att tänka på att klippa fåren **före** installning för att undvika strö och foder i ullen. Tänk också på att märkfärg inte försvinner vid tvätt av ullen utan måste sorteras bort vilket ger mer arbete och mindre pengar för ullen.

INFÖR KLIPPNINGEN

Fåren måste vara torra, inte minst för att minimera risken för klippskador. Blöt ull blir tung och tänjer ut skinnet, vilket är till nackdel både för klipparens arbete och fåret. En blöt klipplats gör även att klipparen kan halka samt blir blöt och nerkyld. Tänk också på att ull tar tid på sig att torka, det är därför viktigt att djuren är torra i god tid inför klippningen. Vid regn, ta gärna in fåren på en ren yta under tak men försök så långt det är möjligt att inte ta in djuren direkt på ströbädden före klippningen. Eventuell avföring går att tvätta bort till skillnad från strö och foderrester. Blöt ull går heller inte att packa eller lagra. **En torr ull är alltså A och O!**

Försök att minimera växtrester i ullen då halmstrån och fröställningar, från till exempel timotej, inte försvinner vid tvätt. Smuts som sitter i toppen av lockarna är däremot förhållandevis lätt att tvätta bort.

Fodra inte djuren närmare än tolv timmar före klippningen. Får med magarna fulla med grovfoder kan få det besvärligt med andning- en när man sätter ner dem. Ta bort tillgången till vatten innan klipparen anländer, då hinner fåren kissa av sig och det blir mindre blött och halt på klipplatsen.

Svenska Fårklipparförbundet rekommenderar inte att djuren klipps om temperaturen i stallet är för låg vintertid. Detta är naturligtvis olika i olika lokaler men rådgör gärna med din klippare före.

NÄR FÅRKLIPPAREN KOMMER

Ha en **ljus, dragfri, slät och ren plats** i ordning när klipparen kommer. Bra belysning och ett rent underlag gör också arbetet lättare, vilket lönar sig för alla parter. En hård och jämn golvyta utan lutning som är minst 3 x 3m meter blir en bra klipplats. Vid klippning i ströbädd krävs någon form av stabil skiva att stå på. En träfiberskiva gör det också lättare att hålla klipplatsen ren och snygg. En plywood- eller en masonitskiva på golvet med den sträva sidan upp fungerar bra att ha som underlag. Ett djur som halkar känner sig otryggt. Tillgång till el är nödvändigt samt en takhöjd på minst 2.5 m, gärna högre eftersom klippmaskinen är skrymmande. Prata gärna med klipparen innan klippningen om det finns några särskilda önskemål i övrigt.

Klipper du själv så se till att ha en god klipp- teknik och en bra utrustning!

UNDER KLIPPNING

Tänk på att samla ihop flocken i anslutning till klipplatsen innan klipparen kommer. Om du har en stor flock som gör att de får vänta länge på klippningen är det viktigt att vänt- platsen hålls ren. Planera så att ett djur som är färdigklippt enkelt kan ta sig ifrån klipplatsen.

Samlingsfållan bör inte vara längre bort än en meter från klipplatsen. Anpassa fållan så att djuren står trångt.

Om det inte finns en medhjälpare som plockar fram djur till klipparen krävs en dörr/grind som är lätt att öppna och som är självstängande. Fårgrindar är bra! Du kan i princip aldrig ha för många.

Håll koll på "trafiken", minimera väntetiden och se till att det alltid finns ett får att klippa. Tänk också på att det ska finnas plats för ullen. Ha gärna någon extra person utplacerad som kan ta hand om den klippta ullen direkt för sortering och/eller packning. Se till att färdigklippta djur kommer bort från klipplatsen så fort som möjligt så att de inte utgör en säkerhetsrisk.

Klipp de ljusaste fåren först. Lite vit ull i den mörka ullen gör ingenting, men helst inte mörk ull i den vita. Vid vidareförädling vill man oftast ha färgerna separerade.

Sortera bort hals-, buk- och ev. grov lårull direkt. Många fårklippare gör detta direkt under klippningen. Borsta bort klövklipp och gödsel från klippytan innan nästa får klipps. Kan man välja att klippa klövarna vid ett annat tillfälle än i samband med klippningen så är det bra. Sopa klippytan noga mellan varje djur. Kom ihåg att en ren och färgseparerad ull betalar sig bäst.

EFTER KLIPPNING

Vid kyligt och fuktigt väder, vänta gärna några dagar med att släppa ut djuren. Vintertid behöver nyklippta får en dragfri miljö med torr ströbädd.

SORTERING AV ULLFÄLLARNA

Fortsätt att hålla ullen separerad i färg. Lammull, baggull, tackull sorteras gärna för sig eftersom det kan skilja i kvalitet och pris hos uppköparen. Klipparen tar i regel bort lår-, buk- och halsull direkt men annars tas den bort nu. Ta även bort ull som är hårt nedsmutsad, hårt hoptuvad, innehåller gödselklumpar, tistlar eller grovt skräp. Ta också bort partier av märkfärg om detta använts på fåren. Efterklipp (korta klipp på bara någon cm) tas också bort i det här skedet. Kassera även ull som är kortare än 5 cm (sträckt fiber).

Det underlättar om man lägger ut den klippta fällen på ett nät eller galler. Nätet släpper igenom småskräp och ev. dubbelklipp då fällen med lätt hand skakas över gallret. Den resterande, fina delen av ullfällen viks ihop och läggs i pappsäckar som försluts väl. Idealet är naturligtvis om fällarna är mjuka, fina och skräpfria för att efter en lätt granskning på sorteringsbordet "bara" vikas ihop och staplas i pappsäckar. Då blir sorteringsarbetet enkelt och går dessutom snabbt.

Det är skillnad på hur man bedömer ull när den sitter på fåret och när den är avklippt. Vid bedömning av den avklippta ullen bryr man sig egentligen inte om på vilket får fällen har suttit. Som rastyp kan fåret vara utklassat men det betyder inte att det är något fel på ullen. Den som sorterar behöver bara tänka på vilket ändamål de olika fällarna ska passa till.

FÖRPACKNING OCH MÄRKNING

Packa bara torr ull! Även om ullen packas luftigt och så småningom torkar kan den bli missfärgad, tappa spänst, styrka och glans. I värsta fall kan också ullen ruttna.

Pappsäckar, eller pappkassar om det inte är en större mängd får som klipps, lämpar sig bra som förpackning. Tidningspapper kan användas som skiljepapper mellan fällarna då dessa suger åt sig fukt och kan ha en avskräckande effekt på skadedjur som mal m.m. Papperssäckar och pappkassar, till skillnad från plast, andas. Använd aldrig täta plastsäckar när du hanterar ull. Plasten stänger inne fukten vilket bidrar till dålig lukt, en ökad risk för mögel och på så vis kan hela ullskörden bli förstörd. Packa inte ullen för hårt. Ull mår bäst av att förvaras luftigt.

Förslut säckarna noga, t.ex. med ett balsnöre eller liknande. Märk gärna pappsäckarna med ulltyp (exempelvis fårras), färg och klippdatum. Djurets idnr. kan också vara en intressant märkning, om du säljer direkt till en slutkund. Kunden kanske vill köpa mer av just det djurets ull vid nästa klippning.

Förvara säckarna med ull mörkt och svalt, ej direkt på betonggolv eller mot en yttervägg (risk för kondens). Tänk även på att ull är en färskvara. Lagrad ull blir inte bättre med tiden.

CHECKLISTA

INFÖR KLIPPNING

- Minimera växtrester i ullen.
- Se till att fåren står inne och är torra.
- Klipp inte för nära lamningen.

UNDER KLIPPNING

- Samla ihop flocken i anslutning till klipplatsen innan klipparen kommer
- Planera så att ett djur som är färdigklippt enkelt kan ta sig ifrån klipplatsen.
- Samlingsfällan bör inte vara längre bort än en meter från klipplatsen.
- Anpassa fällan så att djuren står trångt.
- Ha en ljus, dragfri, slät och ren plats i ordning när klipparen kommer.
- Bra belysning och ett rent underlag underlättar för alla parter
- Om det inte finns en medhjälpare som plockar fram djur till klipparen krävs en dörr/grind som är lätt att öppna och som är självstängande.
- Håll koll på "trafiken", minimera väntetiden och se till att det alltid finns ett får att klippa.
- Tänk på att det ska finnas plats för ullen. Ha gärna någon extra person utplacerad som kan ta hand om den klippta ullen direkt för sortering och/eller packning.
- Se till att färdigklippta djur kommer bort från klipplatsen så fort som möjligt så att de inte utgör en säkerhetsrisk.
- Klipp de ljusaste fåren först.
- Sortera bort hals-, buk- och ev. grov lårull direkt.
- Sopa klippytan noga mellan varje djur.

EFTER KLIPPNING

- Vid kyligt och fuktigt väder, vänta gärna några dagar med att släppa ut djuren.
- Vintertid behöver nyklippta får en dragfri miljö med torr ströbädd.

SORTERING

- Fortsätt att hålla ullen separerad i färg.
- Lammull, baggull, tackull sorteras gärna för sig eftersom det kan skilja i kvalitet och pris hos uppköparen.
- Ta bort ull som är hårt nedsmutsad, hårt hoptovad, innehåller gödselklumpar, tistlar eller grovt skräp.
- Ta bort partier av märkfärg om detta använts på fåren.
- Efterklipp (korta klipp på bara någon cm) tas också bort.
- Lägg ut den klippta fällan på ett nät eller galler. Nätet släpper igenom småskräp och ev. dubbelklipp då fällan med lätt hand skakas över gallet.

FÖRPACKNING

- Packa bara torr ull!
- Pappsäckar, eller pappkassar lämpar sig bra som förpackning. Tidningspapper kan användas som skiljepapper mellan fällarna.
- Använd aldrig täta plastsäckar när du hanterar ull.
- Förslut säckarna noga, t.ex. med ett balsnöre eller liknande.
- Märk pappsäckarna med ulltyp (exempelvis fårras), färg och klippdatum. Djurets idnr. kan också vara en intressant märkning, om du säljer direkt till en slutkund.
- Förvara säckarna med ull mörkt och svalt.

